

Bir ailənin həyat hekayəsi

Söhbət Sara İbrahimlinin “Yasaq sevgilər” romanından gedir

az qala yad bir ananın münasibətidir - ona acıqlanır, küsdürür, saya salmır.

Romanın lap əvvəlində

Səma bu dünyaya gelişindən söz açır: “Deyirlər insanın dünyaya gəldiyi gün hava necədirsə, bu onun taleyinə təsir edir. Əgər göy üzünün aydın, günəşli, sakit günündə dünyaya gəlmişənsə, həyatın da elə həmin günün havası kimi sakit, xoşbəxt keçəcək. Dumanlı, çiskinli, boz-bulanıq havada doğulmusansa, bu bozluq həyatın bo-yu səni izləyəcək.

Fırtınalı, qasırğalı havada doğulanların taleyini isə, ümumiyyətlə təsəvvür etməyə dəyməz”.

Əlbəttə, Səmanın bu fikirləri əsas-sız deyil, bir inancdan irəli gəlir və doğurdan da, onun həyatı fırtınalarla, qasırğalarla, təzadlarla müşayiət olunur.

Anasının və böyük bacısının ona laqeyidliyi, saya almamağı həyatında müəyyən çatlar yaradır, amma bütün bunlara baxmayaraq, Səma xaraktercə dəyişmiş, o fırtına və qasırğalara sinə gəlməyi bacarırdı.

Müəllif təsvir etdiyi ailəni ayrı-ayrı, fərdi planda, hər birini öz xasiyyətinə uyğun nəzərə çarpdırır. Ata Ziya kişi əsərdə Azərbaycan kişinin mükəmməl obrazı kimi səciyyələndirilir. Əsərdə nisbətən az görünərsə də, o, təmkinlidir. Əsl ailə başçısına xas olan xüsusiyyətləri ilə seçilir, əsl ziyalıdır. Kitablara hədsiz sevgisi var. Arvadı onun rəflərə yığdığı kitabları yandırır və Ziya kişi bu hərəkətinə görə arvadını evdən qovur.

Anaya gəldikdə isə öncə qeyd etdiyimiz kimi, onun patriarxallığı diqqəti cəlb edir. Təkcə Səmaya münasibəti ilə deyil, digər hadisələrdə də şüurunda hökm sürən mühafizəkarlığından xilas ola bilmir.

Ailənin iki oğlu - Çingiz və Bəhrun taleyi isə daha acınacaqlı olur. Hər ikisi narkotikə meyl edir və faciəli şəkildə dünyalarını dəyişirlər. Böyük qız sona isə... aldadılaraq qaçırılır, sonra yenə evə dönür. Günah kimdədir? Ziya kimi alicənab bir kişinin ailə-

sində niyə bu bədbəxtliklər baş verir? Bunun iki səbəbini aydınlaşdırmaq olar. Birincisi, naqis ana tərbiyəsi, ikincisi isə kənar mühitin təsiri və hər ikisi bir-birini tamamlayır.

Amma əsərin əsas qəhrəmanı Səmadır. Deyə bilərik ki, o, təmiz, namuslu Azərbaycan qadınının tipik obrazıdır. Səma həyatın ağrı-acılarından, fırtına və qasırğalarından keçə-keçə özünü dərk edir. Ümumiyyətlə, özünü dərk etmə prosesi hər bir əsər qəhrəmanının xarakterini müəyyənləşdirir. Azərbaycan romanında biz bunu çox müşahidə etmişik. (istər tarixi, istərsə də müasir romanlarda). Lakin qəhrəmanın özünü dərk etmə prosesi birdən-birə baş vermir. Bu prosesdən öncə əsərin qəhrəmanı düşdüüyü mühitdə o qədər də fəal deyil, lakin baş verən hadisələrin təsiri ilə o, dəyişir. Dərk edir ki, yaşadığı mühitdə fəal və mübariz olmalıdır.

Ailə ağır və faciəvi hallarla üzləşir

Ata, sonra ana dünyasını dəyişirlər, oğlanlar narkotik bəlasında xilas ola bilmirlər. Bütün bunların fəvqündə isə Səma xaraktercə dəyişmiş, lakin onun xarakterinə mübarizlik, özge halına biganə qalmamaq kimi keyfiyyətlər əlavə olunur. O, ailənin əksər qayğılarını öz üzərinə götürür.

Səmanın sevgiyə münasibəti də maraqlıdır. O, bu müqəddəs hissə ağ-lın gözüylə baxır, hissələrinə uymur. Uzaq qohumu Mahirə münasibəti bir xeyli tərəddüddən sonra baş tutur.

Hiss olunur ki,

ailə həyatı təkcə iki sevən insanın adı münasibəti deyil. Çünki öz ailəsinin sevgisizlik üzərində bərqərar olması ona dərs olmuşdur.

Romanda Səmanın tələbəlik həyatı da diqqətdən yayınmır. Onun istiqanlı və savadlı bir qız olması təkcə tələbə dostlarının deyil, müəllimlərin də nə-

zərindən qaçmır. Təbii ki, əxlaqi cəhətdən naqis olan bir müəllim ona qiymət yazmaq üçün pis bir təmənnaya düşür, amma Səma burada ona əxlaq dərsi keçir.

Romanda Səmanı müxalifət havasında da görə bilərik. Amma bu uzun çəkmir. Hiss edir ki o, qəlbən, ruhən müxalifətçi deyil. Amma bu olayları təsvir etməklə müəllif Səmanın həyatda baş verən hadisələrə laqeyd qalmadığını göstərir.

Ailə-məişət romanlarında təsirli səhnələrsiz keçinmək olur. Gözlənilməz hadisələr, qəfil situasiyalar, lirik və psixoloji təsvirlər bu tipli romanların effektivini artırır. Məsələn, Səmaya aşiq olan sarışın bir oğlanın faciəsi doğrudan da oxucunu sarsıdır. Səmanın iki qardaşının faciəli ölümü də təsirlidir.

Romanın sonlarına doğru Səmanın həyatına ağrı-acılarından, fırtına və qasırğalarından keçərək özünü təsdiq etməsi belə bir faktı sübut edir ki, insan bütün ömrü boyu öz müsbət xarakterinə sadıq qalarsa, o, yaşadığı mühitin uralığına qalxar. O uralıq isə müasir dövrdə hər insana qismət olmur.

Roman sadə və səlis dillə qələmə alınıb. İfadə tərzində kələ-kötürlük, dilində cümlə naqisliyi nəzərə çarp-mır. Təsvir olunan obrazların hər biri öz xarakterinə uyğun tərzdə danışır.

Romanda təbiət təsvirləri ilə obrazların keçirdiyi hissələr arasında bir əlaqə, bir bağlılıq var.

“Haradasa uzaqlarda göy gurulda-dı. Qalxıb pəncərəni taybatay açdım. Yağışdan sonra havadan torpaq qoxusu gəlirdi. Günütdən bəri qaşqabağı tökülən göy üzü indi tərtemiz idi. Tufan sakitləşmişdi. Üfüqdə göyqurşağı görünürdü”.

Roman bu nikbin sətrlərlə bitir. Faciələri, ölümləri həyatın bundan sonra gözəlləşəcəyinə inam hissi əvəz edir.

“Yasaq sevgilər” romanının müəllifi Sara İbrahimli ixtisasca mühəndisdir.

Vaqif Yusifli

Romanın tarixi, inkişaf mərhələləri, mövzu və sənətkarlıq məsələləri barədə söz açan tədqiqatçılar ailə-məişət romanları haqqında da fikir söyləyirlər. Bu mövzuda yazılan əsərlərdə bir ailədə yaxud ailələrdə baş verən hadisələr qələmə alınır. Qadın-kişi münasibətləri, sevgi macəraları, dramatik və faciəvi hadisələr, əxlaq deformasiyaları həmin mövzunun əsas şəxələridir.

Dünya və Azərbaycan ədəbiyyatında

(istər klassik, istərsə də müasir dövrdə) ailə-məişət romanları ən dəbdə olan əsərlər sırasındadır. Ancaq ailə-məişət romanlarında təkcə sırf ailə məsələləri deyil, həm də ailədən kənar məsələlər də öz əksini tapır. İctimai aləmdə baş verən hadisələr də bu romanlara qatılır, çünki hər bir ailə cəmiyyətin bir parçasıdır və ailədə baş verən hadisələr müəyyən mənada cəmiyyət hadisələri ilə səsleşir.

Sona İbrahimin (onun adı bəlkə də çoxsaylı oxuculara məlum deyil, amma bəzi qəzet və jurnallarda sosial şəbəkələrdə hekayələri ilə tanış olmuşuq). “Yasaq sevgilər” romanı bir qadının taleyindən söz açır və bütöv roman boyu onun bir insan kimi keçdiyi həyat yolu ilə tanış oluruq. Müəllif Səma adlı bu qadının xarakterini fərdi, yalnız onun özünə məxsus səciyyəvi cizgilərlə rəsm edir.

Əvvəl onu mənsub olduğu ailədə təsvir edir: atası, anası, bacı-qardaşları əhatəsində. Məlum olur ki, bu ailədə övladlara münasibətdə fərqlilik var. Xüsusilə, Səmanın anası böyük qızı Sonaya və oğlanları Çingiz və Bəhrusa əsl ana kimi mehribanlıq göstərir. Amma Səmaya münasibəti